

УДК [811: [316.346:130.2]]:004

DOI <https://doi.org/10.32782/2412-933X/2025-XXIII-3>

МОВЛЕННЄВІ ЗАСОБИ РЕПРЕЗЕНТАЦІЇ ГЕНДЕРНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ В МЕРЕЖЕВОМУ ДИСКУРСІ

Байло Юлія

кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри теорії і практики іноземних мов та методики викладання
Рівненський державний гуманітарний університет
ORCID ID: 0000-0003-1491-1254

Богачик Марина

кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри теорії і практики іноземних мов та методики викладання
Рівненський державний гуманітарний університет
ORCID ID: 0000-0001-8063-9901

Форманюк Оксана

кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри німецької філології
Київський національний лінгвістичний університет
ORCID ID: 0000-0001-5838-5896

Стаття досліджує мовленнєві засоби, які молодь використовує для формування та репрезентації гендерної ідентичності в онлайн-дискурсі, зокрема в коментарях у Facebook під публікаціями Біллі Портера. Основну увагу приділено динамічним характеристикам цифрового спілкування та його ролі у трансформації суспільних норм. Автори застосовують міждисциплінарні підходи, що включають соціолінгвістику, психологію, культурологію та критичний дискурс-аналіз. У ході дослідження виявлено гендерні відмінності у мовленнєвих стратегіях молоді. Жінки частіше використовують емоційно забарвлені та ввічливі вислови, підкреслюючи емпатію та соціальну прийнятність, тоді як чоловіки надають перевагу нейтральним або прямим формулюванням, підтримуючи традиційні уявлення про маскуліність. Дослідження також акцентує увагу на впровадженні інноваційної лексики, таких як гендерно специфічні терміни ("cisgender", "non-binary") і хештеги (#HeForShe, #LovesLove), які відображають тенденцію до інклюзивності та чіткої саморепрезентації. У роботі підкреслюється важливість соціальних медіа у подоланні гендерних стереотипів і просуванні рівності. Лінгвістичні засоби, зокрема метафори, хештеги та інновації, стають інструментом для молоді у переосмисленні гендерних ролей у цифровому просторі. Стаття створює основу для подальших досліджень взаємозв'язку мовних та візуальних елементів у репрезентації гендерної ідентичності в онлайн-дискурсі.

Ключові слова: гендерна ідентичність, онлайн-дискурс, молодіжне спілкування, мовленнєві засоби, гендерна репрезентація, цифрові платформи, стереотипи.

Bailo Iuliia

Candidate of Philological Sciences, Associate Professor,
Associate Professor at the Department of English Language Practice and Teaching
Methods
Rivne State University for Humanities

Bogachyk Maryna

Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor,
Associate Professor at the Department of English Language Practice and Teaching
Methods
Rivne State University for Humanities

Formaniuk Oksana

Candidate of Philological Sciences, Associate Professor,
Associate Professor at the Department of Germanic Philology
Kyiv National Linguistic University

**LINGUISTIC MEANS OF REPRESENTING GENDER IDENTITY
IN ONLINE DISCOURSE**

The article examines the linguistic tools utilized by youth to construct and represent gender identity within the framework of online discourse, focusing on Facebook comments under Billy Porter's posts. It highlights the dynamic nature of digital communication and its role in reflecting and reshaping societal norms. By employing interdisciplinary approaches from sociolinguistics, psychology, cultural studies, and critical discourse analysis, the study investigates the interactive and multimodal characteristics of networked discourse. The research identifies distinct linguistic patterns in youth communication. Women often employ emotionally charged and polite expressions, reflecting empathy and social acceptance, while men favor neutral or direct phrasing, reinforcing traditional perceptions of masculinity. Additionally, the use of innovative vocabulary, such as gender-specific terms ("cisgender," "non-binary") and hashtags (#HeForShe, #LovesLove), demonstrates a shift towards inclusivity and precision in self-identification. The study emphasizes the transformative potential of social media platforms in challenging gender stereotypes and promoting equality. Through the strategic use of metaphors, hashtags, and emerging linguistic trends, young people navigate and redefine gender roles within digital environments. Moreover, the research underscores the significance of linguistic tools in fostering social interaction, self-expression, and group identity. This article contributes to a deeper understanding of the interplay between language and gender in online youth communication, providing a foundation for future explorations into how verbal and visual elements shape digital representations of gender identity.

Key words: gender identity, online discourse, youth communication, linguistic tools, gender representation, digital platforms, stereotypes.

Вступ. У сучасному світі питання гендерної ідентичності та її репрезентації стають все більш актуальними та обговорюваними. Молодіжне спілкування, що проходить у віртуальному та реальному просторі, відображає різноманітні аспекти цього явища через мовленнєві засоби [4, с. 134]. Гендерна ідентичність є невід'ємною частиною соціальних взаємодій і відображається через мовленнєві засоби у різних формах комунікації, зокрема в онлайн-середовищі, тому соціальна мережа Facebook стала основною платформою для молодіжного спілкування, де гендерні відмінності знаходять своє вираження в текстових повідомленнях [1, с. 15]. Дослідження мовленнєвих засобів, які використовують молоді

люди для репрезентації гендерної ідентичності, дає можливість краще зрозуміти динаміку їхніх комунікаційних стратегій і соціальних ролей.

Метою статті є аналіз мовленнєвих засобів, які використовує молодь для вираження та репрезентації своєї гендерної ідентичності у мережевому дискурсі. Предметом дослідження є мовленнєві засоби репрезентації гендерної ідентичності у спілкуванні молоді в коментарях у Facebook під дописами Біллі Портера. Мережевий дискурс характеризується інтерактивністю, мультимодальністю та швидким поширенням інформації, що робить його ключовим для аналізу сучасних гендерних репрезентацій. Відповідно, методи аналізу мережевого дискурсу дозволяють глибше зрозуміти, як у цифровому середовищі конструюються й трансформуються гендерні ідентичності, забезпечуючи платформу для інклюзивного та динамічного відображення гендерних ролей.

Основними завданнями є:

- 1) розгляд різних перспектив вивчення гендерної ідентичності та молодіжного спілкування;
- 2) аналіз теоретичних засад гендерної лінгвістики та оцінка впливу мовних інновацій;
- 3) дослідження мовленнєвих засобів, що використовуються у мережевому дискурсі;
- 4) вивчення трансформацій гендерних стереотипів.

Гендерна лінгвістика досліджує зв'язок між мовою та гендером, зокрема те, як мовленнєві засоби відображають та конструюють гендерні ролі у суспільстві. Відповідно до цього підходу чоловіки і жінки схильні використовувати різні мовні стратегії через соціальні очікування та стереотипи, що впливають на вибір слів, синтаксис, граматичні структури та стилі спілкування. На думку дослідників, такі мовленнєві елементи, як вибір лексики, синтаксис, граматичні структури та стилі спілкування, можуть свідчити про приналежність до певного гендеру або про намір відтворювати чи трансформувати гендерні норми.

Теоретичні підходи до аналізу гендерної ідентичності та молодіжного спілкування розглядаються з різних перспектив, включаючи соціологічні, психологічні, культурні та лінгвістичні аспекти [5, с. 91]. Кожен із цих підходів робить унікальний внесок у розуміння явища, розглядаючи його з різних перспектив.

Соціокультурний підхід до аналізу гендерної ідентичності зосереджується на вивченні впливу соціокультурного контексту на формування та вираження гендерних ролей та ідентичності [2, с. 55]. Гендер розглядається як соціальний конструкт, створений та підтримуваний через взаємодію між індивідами в певних соціальних умовах. Молодіжне спілкування в цьому контексті аналізується як простір, де молодь відтворює, трансформує або кидає виклик традиційним гендерним ролям. Ключовими ідеями є соціалізація, групові норми, гендерні ролі, вплив соціальних інститутів (сім'я, школа, медіа).

Психологічний підхід акцентує увагу на індивідуальному розвитку гендерної ідентичності та її впливі на спілкування. З цієї перспективи гендерна ідентичність розглядається як частина особистісної структури, яка формується на основі когнітивних, емоційних і поведінкових компонентів. Особлива увага приділяється процесам самоусвідомлення, самоприйняття та впливу гендерних стереотипів на формування особистості. Ключові ідеї: гендерна схема (Bem, 1981), психоаналітичні концепції (Freud, Chodorow), соціокогнітивна теорія (Bandura).

Культурна перспектива вивчає гендерну ідентичність у контексті культурних норм, традицій та цінностей. Гендер розглядається як феномен, вкорінений у культурних уявленнях про чоловіче і жіноче, які впливають на мовленнєві практики та стилі спілкування. Молодіжне спілкування стає полем для взаємодії між глобальними культурними трендами та локальними традиціями. Основні з ключових ідей – це культурна релятивність гендеру, вплив масової культури, глобалізація та гібридизація ідентичностей.

Лінгвістичний підхід фокусується на мовленнєвих засобах, що використовуються для репрезентації гендерної ідентичності. Мова виступає як інструмент вираження та конструювання гендеру. У молодіжному спілкуванні досліджуються лексичні, синтаксичні, прагматичні й стилістичні особливості, які відображають гендерні відмінності, стереотипи та інновації. До ключових ідей відносять теорію мовленнєвих актів (Austin, Searle), гендерні відмінності в мовленні (Tannen), критичний дискурс-аналіз (Fairclough, Wodak).

Кожен з цих підходів пропонує унікальні методи та інструменти для аналізу гендерної ідентичності та молодіжного спілкування. Їхнє поєднання забезпечує всебічне розуміння цього багатогранного явища, дозволяючи дослідити його не лише на індивідуальному, а й на соціальному та культурному рівнях.

У дослідженні гендерної ідентичності та її проявів у молодіжному спілкуванні особливу увагу було зосереджено на лінгвістичному аспекті, оскільки мова виступає ключовим інструментом конструювання, вираження та репрезентації ідентичності. Саме мовленнєві засоби дозволяють аналізувати те, як молодь вербалізує свої уявлення про гендер, моделює соціальні ролі та взаємодіє з усталеними стереотипами. Лінгвістичний підхід забезпечує можливість виявлення та інтерпретації тих лексичних, синтаксичних і прагматичних особливостей, які формують унікальну динаміку спілкування в межах молодіжного середовища. У цьому контексті мережевий дискурс виступає потужним простором для мовленнєвих експериментів, що дозволяють молоді як підкреслювати, так і трансформувати гендерні уявлення.

Мовленнєві засоби відіграють ключову роль у конструції гендерної ідентичності, відображають та виражають різні аспекти статевої самоідентифікації. Ці засоби включають в себе вживання мовленнєвих конструкцій, лексичних одиниць, інтонації та невербальних елементів комунікації, які відображають статеві ролі, переконання та ідентифікаційні ознаки особистості [3, с. 255]. Шляхом мовленнєвої взаємодії і вираження через мову люди активно формують свою гендерну самоідентичність, сприяючи розбудові гендерних уявлень та стереотипів у суспільстві.

У соціальній мережі Facebook спостерігається тенденція до частішого використання жінками емоційно забарвлених лексем для вираження почуттів, таких як “happy”, “sad”, “excited”, “worried”. Така мовленнєва поведінка узгоджується з усталеними стереотипами щодо більшої вираженості емоційної сфери жінок (рис. 1).

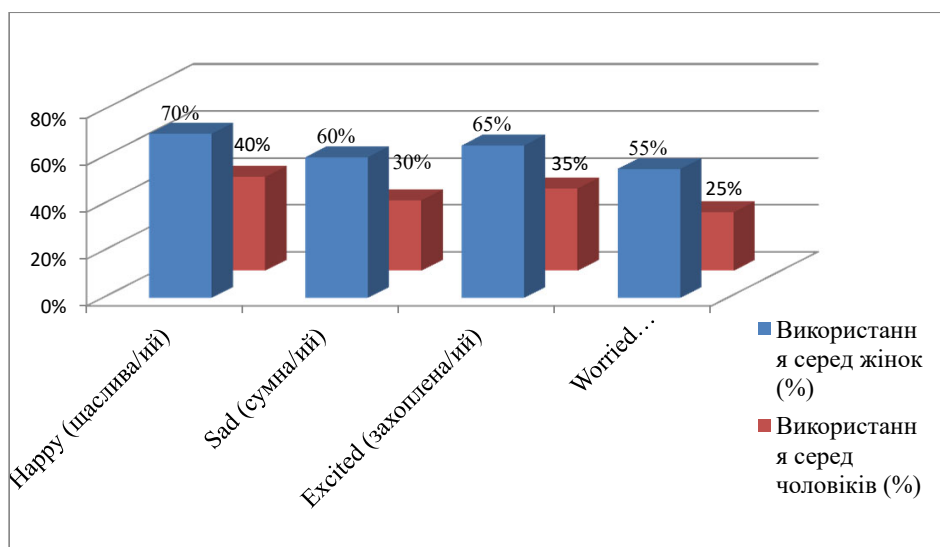

Рис. 1. Частота використання емоційно забарвлених слів жінками та чоловіками в соціальній мережі Facebook

Натомість чоловіки, уникаючи підриву традиційних уявлень про маскулінність, переважно вдаються до нейтральних або менш емоційно забарвлених слів, наприклад “fine” або “okay”.

Лексичні вибори в межах молодіжного спілкування також часто включають використання термінів, пов’язаних із позначенням гендерної ідентичності. Зокрема, поняття “cisgender”, “transgender”, “non-binary” набувають популярності як засіб точного окреслення власної гендерної ідентичності в рамках сучасного дискурсу про гендерну різноманітність. Уживання цих термінів може слугувати стратегією для чіткого вираження власної позиції у суспільстві та підкреслення належності до певної соціальної групи.

Окрім того, жінки частіше застосовують ввічливі форми звертання та пом’якшувальні вирази, такі як “please”, “sorry”, “would you mind”. Це може свідчити про прагнення створити соціально прийнятний образ, що акцентує увагу на емпатії та ввічливості в комунікації (рис. 2).

Чоловіки у спілкуванні переважно використовують прямі мовленнєві конструкції, які сприймаються як більш категоричні та домінуючі. Наприклад, замість ввічливої форми “Could you please do this?” вони обирають більш імперативне формулювання, таке як “I need this now”.

Молодіжне спілкування вирізняється активним використанням специфічної лексики, що виступає важливим засобом репрезентації гендерної ідентичності. Молодь створює нові терміни або використовує нестандартні вирази, які відображають їхнє розуміння гендеру, самовизначення та ставлення до гендерних концептів. У цьому процесі значну роль відіграють риторичні засоби, зокрема образи, метафори й метонімії, які впливають на формування сприйняття гендерної ідентичності. Гендерно марковані образи й метафори слугують як для підкреслення, так і для нівелювання гендерних ролей і стереотипів, що демонструє динамічний і змінний характер мовної репрезентації гендеру в молодіжному середовищі.

Дослідження особливостей гендерної репрезентації у мовленні підтверджує існування значущих відмінностей у мовних стратегіях різних груп. Чоловіки, як правило, тяжіють до прямого, імперативного стилю спілкування, який підкреслює домінуючість і силу. Натомість жінки демонструють тенденцію до використання ввічливих формулювань і пом’якшувальних виразів, що створюють образ соціальної емпатії та прийнятності.

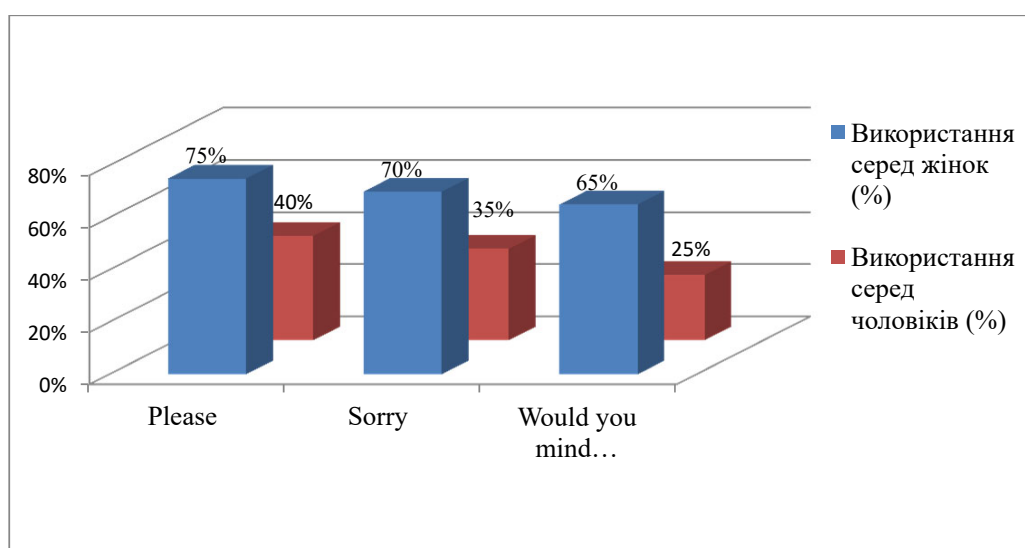

Рис. 2. Частота використання ввічливих фраз жінками та чоловіками у Facebook

У молодіжному середовищі мовленнєві засоби слугують важливим інструментом конструювання гендерної ідентичності. Молодь активно експериментує з лексикою, створюючи нові терміни або використовуючи креативні мовні конструкції, які відображають їхнє розуміння гендеру та самовизначення. Зокрема, у дискурсі значну роль відіграють риторичні засоби, такі як метафори, образи та метонімії, які допомагають формувати сприйняття гендерних ролей і стереотипів.

У сучасних умовах соціальні медіа відіграють значну роль у формуванні гендерної ідентичності молоді. Юнаки та дівчата активно використовують мовні конструкції, які або підтримують, або руйнують усталені гендерні стереотипи. Наприклад, вислови на кшталт “real men don’t cry” чи “strong independent woman” чинять суттєвий вплив на самоусвідомлення молодих людей, формуючи їхню поведінку в соціумі.

Крім того, у коментарях у соціальних мережах молодь часто демонструє свою позицію щодо гендерної рівності. Це проявляється через активне використання феміністичної лексики або підтримку маскуліністичних рухів. Такі фрази, як “girl power” чи “toxic masculinity”, стали ключовими засобами вираження поглядів на гендерні питання, стимулюючи дискусії та поляризацію думок.

Аналізуючи коментарі молодих людей на платформах на зразок Facebook, можна відзначити, що обговорення гендерних тем часто супроводжується словесними конфліктами. У таких ситуаціях нерідко використовуються дискримінаційні або зневажливі вислови. Наприклад, чоловіків можуть характеризувати терміном “beta”, що натякає на їхню передбачувану слабкість, а жінок — як “gold digger”, що апелює до стереотипу про матеріальні мотиви їхньої поведінки. Подібні мовні практики здатні негативно впливати на процес самоідентифікації молоді, посилюючи внутрішні конфлікти та сприяючи соціальній напрузі.

Молодь активно використовує хештеги, такі як #LovelsLove, #TransRightsAreHumanRights, #HeForShe, щоб висловлювати підтримку гендерній різноманітності та рівності. Такі мовленнєві засоби, інтегровані у комунікацію, відіграють ключову роль у популяризації інклюзивних цінностей та стимулюють дискусії про гендерні питання у ширшому соціальному контексті.

Мова загалом відіграє фундаментальну роль у процесі самовираження й ідентифікації. Молоді люди все частіше застосовують специфічну лексику, включаючи займенники, сленг, меми, а також інші мовні інновації, які допомагають їм чіткіше визначити власну гендерну ідентичність. Такі мовленнєві практики сприяють руйнуванню традиційних стереотипів та відкривають нові можливості для соціалізації.

Освітній та інформаційний контексти також відіграють значну роль у формуванні поглядів молоді на гендерну різноманітність. Розповсюдження інформації про гендерні ідентичності через навчальні програми, соціальні мережі та медіа сприяє підвищенню рівня обізнаності молодих людей. Проте варто враховувати, що медіа можуть не лише популяризувати інклюзивність, але й посилювати стереотипи та дискримінацію.

Соціальні мережі, такі як Facebook, Twitter, TikTok і Instagram, слугують платформами для обговорення гендерних питань, розширюючи можливості для самовираження молоді. Використання хештегів, мемів та нових термінів демонструє адаптацію суспільства до нових гендерних норм. Водночас такі дискусії можуть сприяти як конструктивному діалогу, так і поляризації думок.

Для ілюстрації даних тенденцій можна звернутися до аналізу реакцій користувачів на відеопост Біллі Портера “Clothes don’t have gender!” у Facebook. У цій публікації американський актор наголошує на важливості агендерного підходу до сприйняття одягу. Портер, виконуючи роль агендерної феї-хресної у новій екранізації казки «Попелюшка», підкреслює готовність сучасної молоді до сприйняття персонажів без прив’язки до гендеру.

Застосування гендерно маркованих образів і метафор у молодіжному спілкуванні виконує дві такі ключові функції: акцентування традиційних ролей і цінностей або їх розмивання та трансформація. Така динаміка свідчить про те, що мова молоді не лише відображає соціальні уявлення про гендер, але й виступає засобом їхньої адаптації та змін відповідно до актуальних суспільних запитів. Мовні засоби, що використовуються молоддю в соціальних мережах, не лише сприяють формуванню нових ідентичностей, але й створюють платформи для обговорення складних соціальних тем. Аналіз комунікації у таких мережах дозволяє виявити як позитивні тенденції щодо прийняття різноманітності, так і ризики, пов'язані зі стереотипізацією та конфліктністю в онлайн-просторі.

Висновки. Отже, у статті висвітлено ключові мовленнєві особливості, що характеризують репрезентацію гендерної ідентичності молоддю в онлайн-дискурсі на прикладі комунікації у Facebook. Проведене дослідження підтвердило, що гендерні відмінності знаходять своє відображення у різних лексичних, синтаксичних, стилістичних та прагматичних засобах. Жінки, як правило, використовують емоційно забарвлену лексику та ввічливі мовні формули, тоді як чоловіки тяжіють до нейтральних або прямолінійних висловлювань. У дослідженні підкреслено значення інноваційної лексики, яка охоплює хештеги, гендерно специфічні терміни та інші мовні інновації. Виявлено, що соціальні мережі створюють сприятливі умови для переосмислення гендерних стереотипів і сприяють просуванню інклюзивних цінностей. Методи критичного дискурс-аналізу дозволили розкрити взаємозв'язок між мовленнєвими засобами і конструюванням гендерної ідентичності, а також динаміку трансформації усталених уявлень про гендер у цифровому середовищі.

Перспективи подальших досліджень передбачають аналіз взаємодії мовних і візуальних елементів, таких як емодзі, меми та гіфки, у репрезентації гендерної ідентичності та вивчення впливу гендерної ідентичності на побудову комунікаційних стратегій у міжкультурному спілкуванні.

Література:

1. Вжещ Я.Л. Інтернет-дискурс: проблема визначення поняття, особливості структури. *Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка*. 2012. № 14. С. 15–19.
2. Говорун Т.В., Кікінежді О.М. Конструювання гендеру в когнітивній парадигмі. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Психологія і педагогіка». Тематичний випуск «Актуальні проблеми когнітивної психології»*. 2010. Вип. 14. С. 55–65.
3. Дзюбіна О.І. Емоційно-оцінний компонент в тематичних групах неологізмів соціальних мереж Twitter та Facebook. *Науковий вісник Східноєвропейського національного університету ім. Лесі Українки. Серія «Філологічні науки (мовознавство)»*. 2015. Вип. 4 (305). С. 255–257.
4. Каптюрова В.В. Сленг соціальних мереж та мікроблогів. *Лінгвістика XXI століття: нові дослідження і перспективи*. Київ : Логос, 2012. С. 134–140.
5. Швачко С.О. Соціолінгвістичні аспекти гендерної проблеми. *Вісник Харківського національного університету ім. В.Н. Каразіна*. 2020. № 609. С. 91–93.

References:

1. Vzheshch, Ya.L. (2012). Internet-dyskurs: problema vyznachennia poniattia, osoblyvosti struktury [Internet discourse: the problem of defining the concept, features of the structure]. *Visnyk LNU imeni Tarasa Shevchenka*. № 14. S. 15–19. [in Ukrainian].
2. Hovorun, T.V., Kikinezhdi, O. M. (2010). Konstruiuvannia henderu v kohnityvnii paradyhmi [Constructing gender in a cognitive paradigm]. *Naukovi zapysky. Seriiia "Psykhohohiia i pedahohika. Tematychnyi vypusk "Aktualni problemy kohnityvnoi psykhohohii"*. Ostroh: Vyd-vo Natsionalnoho universytetu "Ostrozka akademiia", Vyp. 14. S. 55–65. [in Ukrainian].
3. Dziubina, O.I. (2015). Emotsiino-otsinnyi komponent v tematychnykh hrupakh neolohizmiv sotsialnykh merezh Twitter ta Facebook [The emotional and evaluative component in the thematic groups

of neologisms of the social networks Twitter and Facebook]. *Nauk. visnyk SKhLeNU im. Lesi Ukrainky. Ser.: filolohichni nauky (movoznavstvo)*. Vyp.4 (305). S. 255–257. [in Ukrainian].

4. Kaptiurova, V.V. (2012). Slenh sotsialnykh merezh ta mikroblogiv. *Linhvistyka KhKhl stolittia: novi doslidzhennia i perspektyvy* [Slang of social networks and microblogs. Linguistics of the XXI century: new research and perspectives]. Kyiv : Lohos, S. 134–140. [in Ukrainian].

5. Shvachko, S.O. (2020). Sotsiolinhvistychni aspekty hendernoi problem [Sociolinguistic aspects of the gender problem]. *Visnyk Kharkivskoho nats. un-tu im. V.N. Karazina*. Kharkiv : Konstanta, № 609. S. 91–93. [in Ukrainian].